

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
71 - 73/15
Београд

дел. бр. 31184 датум: 19. 08. 2015.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА НПМ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА
МИГРАНТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посети Прихватилишту за странце у Падинској Скели

Београд, август 2015. године

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЂЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Прихватилиште за странце у Падинској Скели
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука НПМ за унапређење поступања према мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији (бр. препоруке: 75-6/14)
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у сарадњи са удружењем Београдски центар за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	13. август 2015. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	Чланови тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Јелена Јелић, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Драган Божовић, <i>Београдски центар за људска права</i> Душан Покушевски, <i>Београдски центар за људска права</i>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Прихватилишту за странце остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у тражену документацију.

2. ТОК ПОСЕТЕ

ФАЗА I: РАЗГОВОР СА ПРЕДСТАВНИЦИМА ПРИХВАТИЛИШТА ЗА СТРАНЦЕ

Посета тима Националног механизма за превенцију тортуре започета је разговором са шефом Одсека за прихват и смештај странаца Одељења за странце у Управи граничне полиције и службеницима Прихватилицшта. Том приликом је указано на мандат НПМ, опште циљеве који се желе постићи, принципе поступања, представљен је план посете Прихватилицшта и постављена су питања о поступању према странцима смештеним у Прихватилицшту. Саговорници НПМ представили су рад Прихватилицшта у општим цртама, указали на основне проблеме са којима се суочавају у раду и дали одговоре на постављена питања.

ФАЗА II: ОБИЛАЗАК ПРОСТОРИЈА У КОЈИМА БОРАВЕ СМЕШТЕНИ СТРАНЦИ

Током посете тим НПМ обишао је и просторије у којима бораве странци.

ФАЗА III: УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Извршен је увид у два предмета, један се односио на употребу средстава принуде, а други на ограничење кретања и одређивање боравка странцу у Прихватилицшту.

ФАЗА IV: РАЗГОВОР СА СТРАНЦИМА СМЕШТЕНИМ У ПРИХВАТИЛИШТУ

Током посете обављен је разговор са странцем (држављанин Македоније) који је у тренутку посете једини био смештен у Прихватилицшту.

3. ПРАЋЕЊЕ ПРЕПОРУКА НПМ

3.1. Смештање странаца у Прихватилишту

Према службеним наводима, од почетка 2015. године до дана посете НПМ у Прихватилишту је било смештено 286 странаца. Просек боравка странаца у Прихватилишту је око две недеље. Сви смештени странци се дактилоскопирају и фотографишу у Прихватилишту.

Према наводима шефа Одсека за прихват и смештај странаца, странци се углавном смештају у Прихватилиште по решењима подручних полицијских управа које су затекле странца кога није могуће одмах принудно удаљити, до принудног удаљења. Но, пре доношења решења о смештању полицијским управама је потребна усмена сагласност шефа Одсека за прихват и смештај странаца или начелника Одељења за странце у Управи граничне полиције¹. Најчешћи случајеви су везани за поступак реадмисије, када су код странца пронађени докази да је у Србију незаконито ушао из друге суседне државе и треба га вратити у ту државу. Ове године сви странци који су из Прихватилишта удаљени по споразумима о реадмисији су удаљени у Бугарску. Током ове године, није било враћања по основу Споразума са Македонијом. Према наводима, чак и када постоје докази да је лице ушло са територије Македоније, ретко када успевају да буду враћени у ову државу. Такође, странци се из Прихватилишта удаљавају и авионом ако имају важеће путне исправе (највише у Северну Африку).

Поред наведеног, странци се смештају у Прихватилиште и кад им је потребно утврдити идентитет или немају путну исправу. Како кроз Србију пролази велики број странаца из земаља зараћених ратом (преко 60.000 их је регистровано од почетка 2015. године, а процењује се да их је још толико нерегистровано), и велика већина њих нема код себе путне исправе или било какве друге исправе за доказивањем идентитета, сви они би овом основу требали бити смештени у Прихватилиште. Међутим, у Прихватилишту може бити смештено око 70 лица². По речима саговорника НПМ, странци се по овом основу смештају у Прихватилиште само онда када је потребно обезбедити да ови странци буду сведоци у кривичном поступку (најчешће због кривичних дела кријумчарења људи).

У изузетно ретким случајевима, странцу, који је тражилац азила, се ограничава кретање одређивањем боравка у Прихватилишту.³ Према наводима службеника Прихватилишта, имали су само два оваква случаја, од којих један ове године. НПМ је извршио увид у предмет лица коме је ове године ограничено кретање у Прихватилишту. Према службеној белешци управнице Центра за азил у Тутину, странац се недолично понашао у Центру за азил, малтретирао запослене и жене које су тамо биле смештене и кршио правила боравка у Центру. Канцеларија за азил је наведеном странцу ограничила кретање и одредила боравак у Прихватилишту решењем од 20. априла 2015. године, а које му је уручено 27. априла исте године. У образложењу је као основ његовог смештања наведен члан 51. став 1. тачка 3. Закона о азилу (заштита безбедности земље и јавног поретка). Странац је примљен у Прихватилиште 27. априла 2015. године. Отпуштен је из Прихватилишта 16. јула 2015. године решењем Канцеларије за азил о укидању наведеног

¹ Према речима шефа Одсека за прихват и смештај странаца, ова сагласност се тражи да би се оценило да ли је могуће удаљење на основу доказа нађених код странца (поступак реадмисије) и ради добијања информације да ли има места у Прихватилишту за смештање странца.

² Према службеним наводима, Прихватилиште би могло да се адаптира и да прими 147 лица. Но, тренутно стање је тако да може да прими око 70 лица.

³ Према Закону о азилу ("Сл. гласник РС", бр. 109/2007) кретање се тражиоцу азила може ограничити ради 1) утврђивања идентитета; 2) обезбеђивања присуства странца у поступку азила, у случају кад се основано може претпоставити да је захтев поднет у циљу избегавања депортације, или кад без присуства странца није могуће утврдити друге битне чињенице на којима је захтев за азил заснован; 3) заштите безбедности земље и јавног поретка у складу са законом (члан 51).

решења Канцеларије од 20. априла 2015. године. Странцу је решењем Канцеларије за азил од 09. јула 2015. године одбачен захтев за азил и наложено да самовољно напусти Србију у року од три дана од дана правоснажности решења.⁴

3.2. Режим боравка у Прихватилишту

Храна за странце смештене у Прихватилишту је обезбеђена у градском ресторану Министарства унутрашњих послова, а у Прихватилишту се сервира три пута дневно. Обезбеђена је кувана храна, а сва три оброка дневно су у складу са верским убеђењима.

Усмена комуникација између службеника Прихватилишта и лица смештених у Прихватилишту се води углавном на енглеском језику. У случају потребе ангажује се званични преводилац (у већини случајева када су странци из Авганистана). Лицима се на овај начин саопштавају и њихова права и обавезе. Такође, у Прихватилишту је видно истакнут Извод из кућног реда на српском, енглеском, француском, руском и арапском језику.

Странци могу слободно да се крећу у унутрашњем делу Прихватилишта, а време на свежем ваздуху могу да користе два сата дневно у дворишту. Од активности на располагању им стоји гледање телевизије и играње друштвених игара (шах, итд). По одобрењу управника могу да примају посете и омогућени су им телефонски позиви. Амбасаде држава, чији су држављани странци, обавештавају се само у случају сагласности странаца.

Лекарски преглед се не обавља по пријему странца, а у случају потребе за лекарском помоћи ангажује се лекар из Казнено-поправног завода у Београду-Падинска Скела.⁵ Према службеним наводима, сходно проценама Министарства здравља, с обзиром на мали број странаца који буду смештени у Прихватилиште, не постоји потреба за систематским прегледима приликом пријема.

3.3. Психолошка подршка лицима која су у поступку принудног удаљења

Према наводима службених лица са којима је обављен разговор, лица која чекају принудно удаљење често су јако узнемирена, у психички тешком стању. Она обично плачу и испољавају незадовољство што ће бити враћена. Иако, према службеним наводима, постоји потреба за ангажовањем стручног лица, које би лицима која чекају депортацију пружило одређени вид психолошке подршке, у Прихватилишту није ангажован психолог.

Имајући у виду наведено, НППМ сматра да би Министарство унутрашњих послова у наредном периоду требало да размотри могућност ангажовања стручног лица које би пружало психолошку подршку лицима која чекају депортацију. Овакво поступање било бу у складу са стандардима Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (СРТ), који у свом Општем извештају бр. 13/2003 у тачки 41. наводи следеће: „СРТ је приметио да у неким земљама које је посетио постоје психолошко – социјалне службе при јединицама надлежним за операције протеривања чије особље сачињавају психолози и социјални радници посебно задужени за припрему имиграната – притвореника за протеривање из земље (припрема се састоји од сталних разговора са притвореницима, контаката са њиховим породицама у земљама крајњег одредишта, итд.). Подразумева се да СРТ поздравља овакве иницијативе и позива државе које ове службе немају да их ускоро успоставе.“

⁴ Жалба се може изјавити у року од 15 дана од пријема решења.

⁵ Овај Завод се налази одмах поред Прихватилишта.

3.4. Приступ поступку азила

Према службеним наводима, смештени странци се обавештавају о праву да траже азил. У случају да лица смештена у Прихватилишту изразе намеру за тражење азила, о томе се сачињава службена белешка и обавештава се Канцеларија за азил. Када су у могућности, службеници Канцеларије за азил долазе и обављају разговор са странцем у Прихватилишту и издају му потврду о израженој намери за тражење азила. У случају да службеници Канцеларије за азил не могу да дођу, онда им представници Прихватилишта издају наведену потврду. Службеници Прихватилишта воде лице коме је издата наведена потврда до центра за азил (најчешће у Крњачи). Према речима саговорника НПМ, није било случајева да је странац изјавио намеру за тражење азила, а да му о томе није издата наведена потврда.

3.5. Материјални услови

Материјални услови смештаја лица су унапређени у односу на стање из претходне посете НПМ, која је била у октобру 2014. године. Наиме, анексу Прихватилишта за странце, намењеном за смештај жена и деце, реновирана је једна спаваоница у складу са стандардима и оформљена је просторија која је намењена за дневни боравак за децу. Новооформљена просторија је окречена ведрим бојама и осветљена је адекватном природном и вештачком светлошћу.

Међутим, поред материјалних услова у којима бораве странци, који су према оцени НПМ задовољавајући, уочено је да хигијена просторија, купатила и мокрих чворова није побољшана у анексу намењеном за смештај мушких лица.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>У анексу Прихватилишта за странце, намењеном за смештај мушких лица, уочено је да хигијена спаваоница, мокрог чвора и купатила није задовољавајућа.</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p><i>Према лицу лишеном слободe мора поступати човечно и с уважавањем достојанства његове личности.⁶</i></p> <p><i>Просторије за задржавање морају бити чисте и одржаване, а хигијена у њима задовољавајућа.⁷</i></p> <p><i>Задржана лица у просторијама за задржавање треба да имају приступ санитарном чвору у пристојном и чистом стању.⁸</i></p>
<p>ПРЕПОРУКА</p> <p>Прихватилиште за странце ће побољшати хигијену просторија, мокрих чворова и купатила које користе у анексу Прихватилишта, намењеном за смештај мушких лица.</p>

3.6. Употреба средстава принуде

Према службеним наводима, од почетка 2015. године била је само једна употреба средстава принуде и то средства за везивање према лицу које су запослени Прихватилишта, заједно са још неколико лица из групе, водили до граничног прелаза према Бугарској ради принудног удаљења. Увидом у извештај о употреби средстава

⁶ Устав РС („Сл. гласник РС“, бр. 98/2006), чл. 28, став 1.

⁷ СРТ стандарди (2010) параграф 47.

⁸ СРТ стандарди (2010) параграф 47.

принуде, утврђено је да је, поред средстава за везивање, према лицу употребљена и физичка снага у циљу савладавања отпора и довођења лица до службеног возила. У извештају о употреби средстава принуде наведено је када је започета употреба физичке снаге и до када је трајала, док је изостављено да се наведе тачно време почетка и завршетка употребе средстава за везивање, као и околности њихове употребе, те се из извештаја не може сазнати колико дуго је лице било везано, те да ли је у конкретном случају било то оправдано.

Увидом у службену белешку о спровођењу наведене групе лица до граничног прелаза, утврђено је да су у току превозења, средства за везивање била употребљена и према једној женској особи, а у истој је наведено и да су о томе поступајући полицијски службеници сачинили извештај о употреби средстава принуде. Међутим, током посете службена лица су навела да је средство принуде било употребљено само према једном лицу и нису члановима тима НПМ дала на увид поменути извештај, тако да се не може са сигурношћу утврдити да ли је исти сачињен и да ли је вршена оцена оправданости примене средстава за везивање у конкретном случају.

УТВРЂЕНО

Извештаји о употреби средстава принуде не садрже све потребне податке и не може се са сигурношћу утврдити да ли се сачињавају након сваке употребе средстава принуде.

РАЗЛОЗИ

О свакој употреби средстава принуде овлашћено службено лице у писаном облику подноси извештај надређеном полицијском службенику што је пре могуће, а најкасније 24 часа од употребе средстава принуде.

Извештај из става 1. овог члана садржи податке о средству принуде и против кога је употребљено, разлозима и основу употребе и о другим чињеницама и околностима од значаја за оцену оправданости и правилности употребе средства принуде.

Оправданост и правилност употребе средства принуде оцењује овлашћено службено лице за то овлашћено од стране министра.

Овлашћено службено лице из става 3. овог члана предлаже директору полиције предузимање законом утврђених мера у случају неоправдане и неправилне употребе средства принуде.

Подаци о броју случајева употребе средстава принуде, разврстани према појединим средствима принуде, као и подаци о броју случајева неоправдане и неправилне употребе средстава принуде и мерама предузетим поводом тога, чине саставни део извештаја из члана 9. овог закона и доступни су јавности.⁹

О свакој употреби средства принуде полицијски службеник преко дежурне службе одмах обавештава непосредног старешина, а најкасније 24 сата од употребе средства принуде подноси о томе извештај у писменом облику непосредном старешину.

У извештају полицијски службеник наводи датум и час употребе средства принуде, врсту средства принуде, према коме и зашто је употребио средство принуде, последице употребе, основ и начин употребе и друге чињенице и околности које су неопходне за оцену оправданости и правилности употребе средства принуде.

Непосредни старешина мора сваку употребу средства принуде да провери и оцени да ли је средство принуде употребљено оправдано и правилно, изузев ако је за процену оправданости и правилности употребе образована посебна комисија.¹⁰

⁹ Закон о полицији („Сл. гласник РС“, бр. 101/05 ... и 64/15), чл. 86.

¹⁰ Правилник о техничким обележјима и начину употребе средстава принуде („Сл. гласник РС“, бр. 19/07, 112/08 и 115/14), чл. 24.

ПРЕПОРУКА

Полицијски службеници Прихватилишта за странце ће након сваке употребе средстава принуде сачињавати потпуне извештаје о употреби средстава принуде, о чему ће се водити уредне евиденције.

3.7. Малолетни странци смештени у Прихватилишту

Према речима саговорника НПМ, малолетни странци без пратње се никад не смештају у Прихватилиште. Док се малолетници у пратњи, то јесте породице странаца, ретко кад смештају у Прихватилишту. Према речима службеника Прихватилишта, од последње посете НПМ, није било смештених малолетних странаца.

3.8. Положај особа са инвалидитетом

Према наводима службених лица, у протеклом периоду у Прихватилишту је у циљу спровођења принудног удаљења, била смештана једна држављанка Русије, која је пре тога била на мери безбедности обавезног психијатријског лечења и чувања у здравственој установи. Због психичких сметњи и склоности ка суициду, запослени Прихватилишта су током њеног боравка у Прихватилишту страховали од могућих инцидентних ситуација, а свакодневно су морали да је одводе у Клинику „Др Лаза Лазаревић“, Сектор у Падинској Скели, ради пружања стручне медицинске помоћи.

Смештањем лица са озбиљним здравственим проблемима и психичким сметњама у Прихватилиште, доводе се у опасност како та лица, тако и остала лица смештена у Прихватилишту и значајно отежава рад запослених, који нису адекватно обучени, нити имају потребне квалификације за рад са оваквим лицима, с обзиром на њихове посебне здравствене потребе. Наведено поступање није у складу са одредбама чл. 49. ст. 2. Закона о странцима („Сл. гласник РС“, бр. 97/08), у коме је прописано да се изузетно, странцу који има здравствене или друге посебне потребе обезбеди други одговарајући смештај.

Имајући у виду наведено, НПМ сматра да убудуће у Прихватилиште не би требало смештати лица која имају озбиљне здравствене проблеме и психичке сметње, односно да би требало искористити законску могућност да се оваквим лицима обезбеди други одговарајући смештај.